

บทที่ 3 การตั้งอาณานิคมของสเปนและโปรตุเกสในละตินอเมริกา

1. ปัจจัยนำสู่การค้นพบทวีปอเมริกา

จุดเริ่มต้นที่นำชาติยุโรปโดยเฉพาะอย่างยิ่งสเปนและโปรตุเกสไปสู่การค้นพบทวีปอเมริกาและการตั้งอาณานิคมในละตินอเมริกา ก็คือการพยายามหาเส้นทางเดินเรือมายังทวีปเอเชีย และปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้ชาติยุโรปต้องพยายามทำเช่นนั้น ได้แก่

(1) ความต้องการสินค้า

สินค้าซึ่งเป็นที่ต้องการอย่างมากในยุโรปมาช้านานก็คือ เครื่องเทศ โดยในยุคแรก ๆ ชาติที่ผูกขาดการค้าเครื่องเทศคือ อิตาลี เพราะสามารถติดต่อกับชาวมุสลิมและเดินทางผ่านทางทะเลแดงไปขึ้นบกผ่านเข้าดินแดนพวกมุสลิมไปยังเอเชียได้ ต่อมาโปรตุเกสค้นพบเส้นทางเดินเรืออ้อมทวีปแอฟริกามาเอเชียได้โดยตรง จึงกลายเป็นประเทศผูกขาดอีกประเทศหนึ่ง

เครื่องเทศเป็นสินค้าที่มีความต้องการสูงของในยุโรป เพราะฤดูหนาวซึ่งอากาศหนาวเย็นมาก ไม่มีหญ้าให้สัตว์เลี้ยงกินเพียงพอจนเกษตรกรในยุโรปต้องฆ่าสัตว์เลี้ยงบางส่วนทิ้งเป็นจำนวนมากจนเกินกว่าจะบริโภคได้ทัน และจำเป็นที่จะต้องใช้เครื่องเทศในการถนอมเนื้อสัตว์ให้เก็บไว้กินได้นานโดยไม่เน่าเสีย ดังนั้นเครื่องเทศจึงเป็นสิ่งที่มีความต้องการสูงและมีราคาแพงเนื่องจากต้องขนส่งมาจากแดนไกล ความปรารถนาที่จะมั่งคั่งจากการค้าเครื่องเทศเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งดึงดูดที่สำคัญอย่างหนึ่งให้ชาวยุโรปพยายามแสวงหาเส้นทางเดินทางมาเอเชีย

2. ความมั่งคั่งของจีนตามเรื่องที่เขียนโดยมาร์โคโปโล

มาร์โคโปโลซึ่งเป็นชาวเวนิส ได้เดินทางไปประเทศจีนทางบก และเคยอยู่ในราชสำนักจีนมาเป็นเวลานาน แต่เมื่อเดินทางกลับนั้นมาร์โคโปโลถูกจับ ระหว่างที่ถูกคุมขัง

นั่นเขาได้เขียนหนังสือบรรยายการผจญภัยในประเทศจีน โดยได้กล่าวถึงความมั่งคั่ง ร่ำรวยของอาณาจักรจีน จนทำให้คนอ่านรู้สึกอยากเดินทางไปประเทศจีนบ้างเพื่อแสวงหา ความมั่งคั่ง ยิ่งกว่านั้นเมื่อหนังสือของมาโคโปโลขายดีจึงมีคนลอกเลียนแบบ เขียนต่อเติม เกินความจริงเข้าไปอีกมาก เป็นเหตุให้คนยุโรปยิ่งมีความสนใจที่จะเดินทางมาแสวงหา ความมั่งคั่งในเอเชียเพิ่มขึ้น

3. ความต้องการเผยแพร่นิกายศาสนาและเอาชนะสงครามครูเสด

เนื่องจากความขัดแย้งศาสนาครีสต์กับศาสนาอิสลามซึ่งมีมาช้านานจนเกิด สงครามศาสนาที่เรียกว่า “สงครามครูเสด” ขึ้นหลายครั้ง ทำให้คนยุโรปโดยเฉพาะในชาติ ที่เคร่งศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก คือ สเปนและ โปรตุเกส เห็นว่าการที่จะสามารถ ชนะสงครามศาสนาได้นั้น ควรส่งกองทัพเข้าตีโอบมาจากทางด้านหลังของอาณาจักร มุสลิมคือผ่านทางประเทศจีน และนอกจากนี้ชาวยุโรปยังมีความเชื่อเรื่องในด้านานว่าบิชน ชาติของพิวขาวเผ่าที่อยู่ในเอเชียกำลังรอให้นำศาสนาคริสต์ไปเผยแพร่ อีกด้วย

4. ความต้องการพิสูจน์ว่าโลกกลม

ความเชื่อเรื่องโลกแบนและการแล่นเรือออกไปไกลอาจทำให้ตกขอบโลกได้ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝังลึกกันมาอย่างยาวนานในยุโรปนั้น เริ่มถูกท้าทายจากความรู้ทาง วิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้าขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เกิดแนวคิดใหม่ว่า โลกน่าจะมีลักษณะเป็น ทรงกลมและมีผู้พยายามหาทางพิสูจน์ บุคคลสำคัญคนหนึ่งที่น่าสนใจและต้องการพิสูจน์เรื่อง นี้ก็คือคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส และเนื่องจากเส้นทางเดินเรือมายังเอเชียในยุคนั้นคือเดินทาง ตะวันออกอ้อมแอฟริกาซึ่งถูกโปรตุเกสผูกขาดอยู่ โคลัมบัสจึงขอเงินทุนอุดหนุนจากสเปน โดยอ้างหลักการว่าถ้าหากโลกกลมจริง เมื่อเขาเดินเรือไปทางตะวันตกก็จะพบทวีปเอเชีย ได้เช่นกัน โคลัมบัสเดินทางตามแนวความคิดนี้จนไปพบดินแดนที่เข้าใจว่าเป็นทวีปเอเชีย (ปัจจุบันคือประเทศโคลัมเบีย) และแม้ว่าเขาจะได้เดินทางมาอีก 4 ครั้ง ก็ยังคงคิดว่าดิน แดนที่พบนั้นเป็นทวีปเอเชียอยู่ รวมทั้งนักสำรวจคนอื่น ๆ อีกหลายคนเดินทางมาตาม เส้นทางนี้ก็เข้าใจว่าเป็นทวีปเอเชียเช่นกัน จนกระทั่งอเมริกา เวสปุซซี (Amerigo Vespucci) ได้พิสูจน์ว่าไม่ใช่ทวีปเอเชีย จึงเรียกดินแดนนี้ว่า โลกใหม่

การเดินทางมาสู่ทวีปอเมริกาในช่วงแรกนี้มีเพียง 2 ชาติเท่านั้น คือสเปน กับโปรตุเกส ซึ่งได้เกิดการขัดแย้งกันขึ้นแต่ได้สันตปาปา Alexander VI เข้ามาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งเพราะเห็นว่าเป็นประเทศที่นับถือศาสนาคริสต์เคร่งครัดเหมือนกัน โดยกำหนดเส้น Line of Demarcation ลงบนแผนที่เป็นเส้นแบ่งครึ่งโลก แล้วกำหนดให้ดินแดนทางตะวันตกเรียกว่า The West Indies เป็นของสเปน และทางตะวันออกเรียกว่า The East Indies เป็นของโปรตุเกส

สเปนและโปรตุเกสได้ทำสนธิสัญญาตอร์เดซิลลาส(Tordesillas)ขึ้นในปี 1493 เพื่อแบ่งพื้นที่ครอบครองดินแดนในทวีปอเมริกาที่ค้นพบ โดยใช้แนวเส้น Line of Demarcation เป็นหลัก ซึ่งการแบ่งสรรนี้เป็นที่ยอมรับเฉพาะใน 2 ประเทศนี้เท่านั้น และเส้นแบ่งนี้มีการเปลี่ยนแปลงอีก 2-3 ครั้ง ต่อมาชาติอื่นเข้ามามีอิทธิพลในทวีปอเมริกาด้วย จึงไม่มีใครยอมรับสนธิสัญญานี้ ทำให้เส้นแบ่งนี้หมดความหมายไปในที่สุด

2. โคลัมบัสกับการค้นพบทวีปอเมริกา

คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส เป็นชาวเมืองเจนัว(ปัจจุบันอยู่ในอิตาลี) ซึ่งเป็นเมืองท่าและศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญมากแห่งหนึ่งในย่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แม้ว่าตระกูลของเขาจะประกอบอาชีพเป็นช่างทอผ้า แต่โคลัมบัสรักในอาชีพเดินเรือ และได้สมัครเป็นกลาสีเรือทำงานขนส่งสินค้าตามเมืองท่าต่าง ๆ จนมีโอกาสตั้งหลักแหล่งที่โปรตุเกส ซึ่งมีโรงเรียนฝึกการเดินเรือ และเป็นแหล่งสร้างนักเดินเรือจำนวนมากในยุคนั้น

ความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ เกี่ยวกับการเดินเรือที่โคลัมบัสได้มีโอกาสศึกษา รวมทั้งการได้รับฟังความเห็นของนักภูมิศาสตร์คนสำคัญ ๆ ในยุคนั้นซึ่งเชื่อว่าโลกกลม ทำให้โคลัมบัสมีความคิดที่จะเดินทางไปยังทวีปเอเชียซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของยุโรป โดยออกเดินทางมุ่งไปทางทิศตะวันตก ด้วยเหตุผลว่าถ้าโลกกลมจริง การเดินเรือไปทางตะวันตกโดยไม่ย้อนกลับ ก็จะสามารถไปถึงทวีปเอเชียได้เช่นกัน แม้ว่าเอเชียจะอยู่ทางตะวันออกก็ตาม

แผนการเดินทางเรือที่โคลัมบัสเสนอต่อราชสำนักหลายประเทศในยุโรป ทั้งโปรตุเกส สเปน อังกฤษ และฝรั่งเศสในช่วงปี ค.ศ.1484-85 เพื่อขอสนับสนุนทางการเงินนั้นล้วนถูกปฏิเสธ แต่หลังจากความพยายามอีกหลายครั้ง พระราชินีอิซาเบลลาแห่งสเปนก็ได้ตกลงจะพระราชทานเงินทุนสนับสนุนการเดินทางของเขาในปี 1492 การเดินทางของโคลัมบัสเที่ยวแรกเป็นกองเรือที่ประกอบด้วยเรือ 3 ลำ ซึ่งเขาสำรวจพบเกาะซานซาลวาดอร์(San Salvadore)และคิวบา(Cuba) โดยเชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของจีนหรือญี่ปุ่นแต่ก็ไม่ได้พบทองคำหรือความเจริญตามที่มาร์โคโพลอบรรยายไว้เกี่ยวกับอาณาจักรจีน อย่างไรก็ตามในที่สุดโคลัมบัสก็ได้พบว่าที่เกาะแห่งหนึ่งซึ่งเขาตั้งชื่อว่า ฮิสปานิโอลานั้น ชาวเกาะมีทองคำอยู่บ้าง จึงได้นำทองคำจำนวนหนึ่งกลับสเปนเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันความสำเร็จในการค้นพบดินแดนที่เขาเชื่อว่าคือทวีปเอเชีย โดยหวังว่าจะได้รับเงินทุนสนับสนุนให้เดินทางกลับมาใหม่อีกครั้ง

ความเชื่อว่าโคลัมบัสได้พบเส้นทางเดินเรือเส้นใหม่ไปยังเอเชียจริง ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสเปนกับโปรตุเกสขึ้น เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศ เคยมีการทำสนธิสัญญาอัลกา โกวัส (Alca Covas) ต่อกันในปี 1480 ให้สิทธิโปรตุเกสเดินเรือเลียบชายฝั่งทวีปแอฟริกา(ซึ่งเป็นเส้นทางเรือเดียวเท่านั้นที่จะเดินทางไปยังเอเชียในขณะนั้น)แต่เพียงประเทศเดียว เมื่อสเปนพบเส้นทางอื่นจึงทำให้โปรตุเกสไม่สามารถผูกขาดเส้นทางเดินเรือไปเอเชียได้ ข้อพิพาทนี้ในที่สุดได้มีการเสนอให้อังก์สตันตะปาปาเป็นผู้ตัดสิน ทำให้เกิดข้อประนีประนอมโดยแบ่งสิทธิในการเดินเรือไปยังเอเชีย กันระหว่างสเปนกับโปรตุเกส โดยการแบ่งสิทธิการเดินเรือได้ลากเส้นที่เรียกว่าLine of Demarcation หรือเส้นแบ่งเขตขึ้นในแผนที่โดยฮิเดอา หมู่เกาะอะซอเรส(Azores) ของโปรตุเกสเป็นหลัก เส้นแบ่งเขตนี้อยู่ห่างจากหมู่เกาะอะซอเรสไปทางตะวันตก 100 ลิก (ประมาณ 480 กิโลเมตร) และถือว่าในเขตนี้จะเป็นสิทธิของโปรตุเกส ถ้าพ้นแนวเส้นไปแล้วสเปนจึงมีสิทธิได้

ข้อตกลงเรื่องเส้นแบ่งเขตนี้ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยสนธิสัญญา"ตอร์เดลีญาส" (Tordesillas) ในปี 1494 เนื่องจากโปรตุเกสพบว่า ตามแนวเส้นแบ่งเดิมนั้นทำให้แทบจะไม่ มีสิทธิในทวีปอเมริกาเลย ตามข้อตกลงใหม่ซึ่งใช้ระยะ 370 ลิก(ประมาณ 1,900

กิโลเมตร)ทางตะวันตกของหมู่เกาะเคปเวอร์ดี (Cape Verde)ชายฝั่งแอฟริกาตะวันตกเป็นหลัก ทำให้โปรตุเกสมีสิทธิในเขตตะวันออกของทวีปอเมริกาใต้ ซึ่งเป็นประเทศราชปัจจุบัน

จากความเชื่อว่าโคลัมบัสประสบความสำเร็จในการเดินทางมายังเอเชีย ทำให้สเปนยินดีสนับสนุนให้เขาเดินทางไปเป็นครั้งที่ 2 โดยจัดกองเรือให้ถึง 17 ลำ พร้อมทั้งนำพืชพันธุ์และสัตว์เลี้ยงหลายชนิดติดไปด้วย แต่การเดินทางครั้งที่ 2 นี้โคลัมบัสไม่ได้พบแหล่งอารยธรรมที่มั่งคั่งดังที่คาดหมาย แม้จะพยายามสำรวจลึกเข้าไปในผืนแผ่นดินใหญ่ของทวีป นอกจากนั้นคณะสำรวจจากสเปนยังต้องเผชิญกับคนพื้นเมืองที่ไม่เป็นมิตรอีกด้วย

โคลัมบัสได้พยายามหาหนทางเพื่อเดินทางไปสำรวจดินแดน ที่เขาเชื่อว่าเป็นเอเชียอีก 2 ครั้งก่อนที่เขาจะเสียชีวิต แม้การสำรวจดินแดนจะไม่ประสบความสำเร็จในแง่ของการแสวงหาทรัพย์สินที่มีค่าจากโลกตะวันออกดังที่คาดหวัง แต่ก็ทำให้สเปนตั้งฐานที่มั่นขึ้นที่เกาะฮิสปันีโอลา และหมู่เกาะต่าง ๆ ในทะเลแคริบเบียน อันเป็นการปูทางไปสู่การส่งคณะสำรวจและกองทหาร เข้าไปบุกเบิกยึดครองดินแดนต่าง ๆ บนผืนแผ่นดินใหญ่ของทวีปอเมริกาในอีกประมาณ 30 ปีต่อมา

หลังจากโคลัมบัสยุติการสำรวจไปแล้ว คณะสำรวจชุดต่อ ๆ มาก็ได้ค้นพบและพิสูจน์ได้ว่าดินแดนที่โคลัมบัสค้นพบนั้น มิใช่อาณาจักรจีนหรืออินเดียอันมั่งคั่งตามที่เชื่อกันแต่แรก อย่างไรก็ตามสเปนยังมีสิ่งจูงใจให้ทำการสำรวจต่อไป เนื่องจากได้รับรู้ตำนานที่เล่าขานกันในหมู่คนพื้นเมือง ว่ามีอาณาจักรโบราณอันยิ่งใหญ่และมั่งคั่งอยู่ลึกเข้าไปในทวีป อันได้แก่อาณาจักรมายา(Maya)และแอสเต็ก(Aztec)

3.การก่อตั้งอาณานิคมของสเปนในเขตทวีปอเมริกาเหนือ

สเปนซึ่งใช้เกาะคิวบาเป็นฐานที่มั่นในการสำรวจทวีปใหม่ ได้ใช้พื้นที่บนเกาะทำการเกษตร โดยแรงงานที่ใช้นั้นได้จากการจับคนพื้นเมืองมาเป็นทาส จากผลของ

การใช้แรงงานทาสอย่างทารุณและการต่อต้านของคนพื้นเมืองจนต้องปราบปรามอย่างรุนแรง ประกอบกับชาวสเปนได้นำเชื้อโรคหวัดจากยุโรปเข้ามาแพร่ระบาด โดยที่คนพื้นเมืองไม่เคยมีภูมิคุ้มกันมาก่อนเลย ทำให้คนพื้นเมืองล้มตายลงมาก และแรงงานที่สเปนจะใช้ได้มีจำนวนลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว ผู้ปกครองอาณานิคมที่คิวบา จึงส่งกองกำลังขึ้นไปล่าจับคนพื้นเมืองบนดินแดนดินใหญ่ของทวีป มาบังคับใช้เป็นแรงงานทาสเพิ่มเติม และขณะเดียวกันก็หวังจะสำรวจหาดินแดนอันมั่งคั่ง ตามเรื่องที่ได้ฟังจากคำเล่าขานของคนพื้นเมืองด้วย

เฮอรััน คอร์ตีส (Hernan Cortes) เป็นนักเผชิญโชคผู้ประสบความสำเร็จในการค้นพบอาณาจักรแอสเท็กอันมั่งคั่ง และเนื่องจากความเชื่อของชาวแอสเท็กตามตำนานว่า วันหนึ่งเทพเจ้าเควตซาลโคอัท(Quetzalcoatl) จะเดินทางมาจากทิศตะวันออกด้วยเรือใบสีขาว ทำให้คอร์ตีสและกองกำลังพร้อมอาวุธปืนอันทันสมัยของเขาซึ่งพวกแอสเท็กคิดว่าเป็นเทพเจ้าตามตำนาน สามารถเข้าไปถึงใจกลางเมืองเตนอติตลัน ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักร จนในที่สุดสามารถเข้ายึดครองเมืองนี้ในปี 1519 หลังจากนั้นคอร์ตีสและกองทหารสเปน ร่วมกับคนพื้นเมืองที่เคยถูกแอสเท็กปกครองอย่างทารุณมาก่อน ก็ได้ทำสงครามจนยึดครองทั้งอาณาจักร แอสเท็กได้สำเร็จในปี 1521

ดินแดนที่คอร์ตีสยึดครองได้ ซึ่งปัจจุบันคือประเทศเม็กซิโกนั้น ได้ถูกสเปนประกาศให้เป็นเขต "รัฐอุปราช"(Viceroyalty) หรือ อาณานิคมที่ปกครองโดยผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของกษัตริย์สเปน เป็นแห่งแรกในทวีปอเมริกา และตั้งชื่อว่า "นิวสเปน" (Viceroyalty of New Spain)

หลังจากยึดครองอาณาจักรใหญ่ของเผ่าแอสเท็กได้แล้ว กองกำลังของสเปนก็ได้เข้าสำรวจและยึดครองดินแดนอื่น ๆ เรื่อยลงมาทางใต้อันได้แก่เขตของประเทศกัวเตมาลา และเอล ซาลวาดอร์ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นดินแดนของชนชาติมายาในอดีต และสเปนได้จัดระบบการปกครองให้อยู่ใต้การปกครองของรัฐอุปราช New Spain ด้วย นอกจากนั้น คณะสำรวจของสเปนยังได้สำรวจขึ้นไปทางเหนือ ยังบริเวณที่ปัจจุบันคือส่วนใหญ่ของภาค

ตะวันตกของสหรัฐอเมริกา เช่นแคลิฟอร์เนีย หลุยเซียนา โคโลราโด อะริโซนา เท็กซัส โอกลาโฮมา เป็นต้น และถือเป็นส่วนหนึ่งของรัฐอุปราช New Spain เช่นกัน

4. การก่อตั้งอาณานิคมของสเปนในเขตทวีปอเมริกาใต้

ค่าเล่าเรียนของคนพื้นเมืองถึงความมั่งคั่งรุ่งเรืองของอาณาจักรอินคา ได้ชักนำให้คณะนักเผชิญโชคชาวสเปนพยายามหาทางเข้าไปสู่อาณาจักรนี้ และผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเข้าถึงอาณาจักรอินคาได้ในปี 1532 ก็คือ ฟรานซิสโก ปิซาโร (Francisco Pizarro) ซึ่งได้ใช้บริเวณชายฝั่งปานามาเป็นฐานที่มั่นในการสำรวจอย่างไม่ย่อท้อ แม้จะล้มเหลวในการสำรวจมาแล้วถึง 2 ครั้งคือในปี 1524 และ 1528 ก็ตาม

ในปี 1532 ซึ่งปิซาโรและคณะเดินทางเข้าสู่อาณาจักรอินคาได้สำเร็จนั้น เป็นเวลาที่ผู้ปกครองอาณาจักรแห่งนั้นกำลังแย่งอำนาจกัน กองกำลังของปิซาโรซึ่งมีอาวุธเหนือกว่า จึงสามารถยึดครอง กัชโก ซึ่งเป็นเมืองหลวงของอาณาจักร ไว้ได้สำเร็จ หลังจากนั้นก็เข้ายึดครองดินแดนส่วนอื่น ๆ ของอาณาจักรไปตามลำดับ จนถึงปลายปี 1535 อาณาจักรอินคาส่วนใหญ่ ซึ่งก็คือบริเวณที่เป็นประเทศเปรูในปัจจุบัน ก็ตกอยู่ใต้การปกครองของสเปน นอกจากนั้นกองกำลังของสเปนยังได้ออกสำรวจและยึดครองดินแดนเพิ่มขึ้น อันได้แก่บริเวณประเทศ ชิลี โบลิเวีย โคลัมเบีย ในปัจจุบันอีกด้วย

ในปี 1535 สเปนได้ตั้งให้อาณานิคมใหม่แห่งนี้เป็นรัฐอุปราช (Viceroyalty) ทั้งนี้เพราะเป็นบริเวณที่มั่งคั่งด้วยทองคำเช่นเดียวกับรัฐอุปราช "นิวสเปน" โดยรัฐอุปราชใหม่นี้ได้ชื่อว่า "เปรู" (Viceroyalty of Peru) มีอาณาเขตการปกครองครอบคลุมดินแดนของประเทศเปรู และชิลีในปัจจุบัน นอกจากเปรูแล้ว ดำนานเกี่ยวกับนครเอลโดราโด (El Dorado) ซึ่งมั่งคั่งไปด้วยทองคำ ก็เป็นสิ่งจูงใจสำคัญให้มีการบุกเบิกสำรวจดินแดนต่อไปอีกในบริเวณที่เป็นประเทศ เวเนซุเอลาและโคลัมเบียในปัจจุบัน ซึ่งแม้จะไม่มีผู้ใดได้พบนครในตำนานดังกล่าว แต่ก็ได้ค้นพบแหล่งแร่ทองคำอยู่บ้าง สเปนจึงได้ตั้งให้บริเวณที่สำรวจใหม่นี้เป็นรัฐอุปราชในปี 1717 โดยให้ชื่อว่า "นิวกรานาดา" (Viceroyalty of New

Granada) ฐานะการเป็นรัฐอุปราชของนิวกานาดานี้ได้ถูกยกเลิกไปในปี 1724 แต่ในปี 1740 สเปนก็สถาปนาให้เป็นรัฐอุปราชใหม่อีกครั้ง และคงสถานภาพนี้มาจนตลอดยุคอาณานิคม

ดินแดนส่วนสุดท้ายในทวีปอเมริกาใต้ ที่สเปนเข้าไปสำรวจและจัดตั้งอาณานิคมขึ้น ก็คือบริเวณชายฝั่งทางตะวันออกเฉียงใต้ของทวีป ซึ่งก็คือประเทศอาร์เจนตินาในปัจจุบัน บริเวณนี้เป็นเขตที่ผู้จะตั้งถิ่นฐานต้องเผชิญกับภัยจากการโจมตีของคนพื้นเมืองที่ดุร้ายอย่างมาก ประกอบกับเป็นเขตที่ไม่ได้มีการค้นพบทองคำหรือเงิน อันจะเป็นสิ่งจูงใจให้สเปนส่งกองกำลังเข้าไปปราบปรามได้ จึงเป็นเขตที่สเปนเข้ามาตั้งถิ่นฐานช้าที่สุด โดยที่ผู้เข้ามาตั้งหลักแหล่งส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการเกษตรในเขตที่ราบชายฝั่งแอตแลนติกอันอุดมสมบูรณ์

กษัตริย์สเปนได้ให้ความสำคัญกับดินแดนชายฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปมากขึ้น เมื่อโปรตุเกสซึ่งเข้ามาตั้งอาณานิคมในบริเวณประเทศบราซิลปัจจุบัน ได้รุกเข้ามาจนถึงปากแม่น้ำ ลาปลาตา(La Plata) และเริ่มมีผู้ตั้งถิ่นฐานชาวโปรตุเกสรุกกล้าเข้าไปในเขตที่เป็นสิทธิของสเปนมากขึ้น ดังนั้นสเปนจึงได้เร่งตั้งอาณานิคมขึ้นสกัดกั้นการขยายอิทธิพลเข้ามาของโปรตุเกส และในปี 1776 ก็ได้กำหนดให้เขตนี้เป็นรัฐอุปราชโดยใช้ชื่อว่า "รัฐอุปราชลา ปลาตา"(Viceroyalty of La Plata)

5. การก่อตั้งอาณานิคมของโปรตุเกส

การที่โปรตุเกสไม่ให้ทุนสนับสนุนโคลัมบัส แม้ว่าเขาจะตั้งหลักแหล่งและศึกษาวิชาการเดินเรืออยู่ในโปรตุเกสนั้น ก็เนื่องจากโปรตุเกสเป็นชาติแรกในยุโรปที่บุกเบิกจนพบเส้นทางมายังทวีปเอเชีย โดยเดินเรืออ้อมทางใต้ของทวีปแอฟริกาซึ่งเป็นทวีปที่กั้นกลางระหว่างยุโรปกับเอเชียได้สำเร็จ และสามารถผูกขาดเส้นทางเดินเรือมายังเอเชียได้อยู่แล้ว ดังนั้นข้อเสนอที่ยังดูเลือนลอยของโคลัมบัสจึงไม่ได้รับความสนใจ

ในช่วงแรกที่โคลัมบัสอ้างว่าพบเส้นทางใหม่ไปยังเอเชียแล้วนั้น เป็นช่วงที่โปรตุเกสกำลังขยายการค้ากับเอเชียอย่างกว้างขวาง และเมื่อโคลัมบัสไม่ได้นำสินค้าจากดินแดนที่คิดว่าเป็นทวีปเอเชียกลับมาด้วยเลย จึงทำให้โปรตุเกสยังไม่สนใจการค้ากับทวีปอเมริกา โคลัมบัสนัก ความสนใจของโปรตุเกสในดินแดนที่ทวีปอเมริกานั้น เริ่มเมื่อประมาณปี 1501 โดยในระยะแรกมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อทำการค้าขางไม้บราซิลสำหรับใช้ทำสีย้อมผ้า ซึ่งกำลังมีความต้องการสูงจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมทอผ้าในยุโรป และโปรตุเกสพบว่ามีพันธุ์ไม้ดังกล่าวอยู่มากในเขตที่เป็นสิทธิของตนในทวีปอเมริกาได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อกำไรของโปรตุเกสจากการค้ากับเอเชียเริ่มเสื่อมโทรมลง เพราะความต้องการเครื่องเทศของยุโรปซึ่งเป็นสินค้าที่ทำกำไรสูงนั้นเริ่มอืดตัวทำให้ราคาคงต่ำลงมาก ประกอบกับการที่โปรตุเกสเกรงว่าดินแดนซึ่งโปรตุเกสอ้างสิทธิไว้นี้ จะถูกช่วงชิงไปโดยชาวยุโรปชาติอื่น คืออังกฤษ และฝรั่งเศส ซึ่งส่งกองกำลังและนักสำรวจเข้าไปในเขตของโปรตุเกสเสมอ จึงทำให้โปรตุเกสมีความสนใจดินแดนในทวีปอเมริกามากขึ้น และได้เข้ามาจัดตั้งอาณานิคมอย่างจริงจังในปี 1533

6. ระบบการปกครองในยุคอาณานิคม

6.1 อาณานิคมของสเปน

6.1.1 หน่วยงานในสเปนที่มีบทบาทในการบริหารอาณานิคม

โดยหลักการแล้วอาณานิคมในทวีปอเมริกาอยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของกษัตริย์สเปน โดยมีหน่วยงานคือสภาหอการค้า (House of Trade หรือ Casade Contratacion) ซึ่งตั้งขึ้นในปี 1503 มีหน้าที่ควบคุมการค้าติดต่อระหว่างสเปนกับทวีปใหม่ รวมทั้งเป็นผู้กำหนดเส้นทางเดินเรือจัดเก็บภาษี ตลอดจนดูแลผลประโยชน์ของราชสำนักสเปนด้วย สภาหอการค้านี้เดิมตั้งอยู่ที่เมืองท่าเซวิลล์ (Seville) แต่ต่อมาถูกย้ายไปยังเมืองท่าคาดิซ (Cadiz) ในปี 1717 และหน่วยงานนี้ถูกยกเลิกไปในปี 1790

นอกจากสภาหอการค้าแล้ว ก็มีสภาบริหารกิจการโพ้นทะเล(Council of the Indies) ซึ่งตั้งขึ้นในปี 1524 ทำหน้าที่ออกกฎหมาย และกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับอาณานิคม รวมทั้งตัดสินคดีความที่เกิดขึ้น ควบคุมงบประมาณ และช่วยเหลือด้านการศาสนาในอาณานิคมแต่กฎระเบียบที่ออกมานั้นแทบจะไม่มีนำไปปฏิบัติในอาณานิคม เนื่องจากปัญหาการติดต่อสื่อสาร ที่ต้องใช้เวลานาน 4-6 เดือนเป็นอย่างน้อย ทำให้ยากที่จะควบคุมให้เป็นไปตามกฎระเบียบเหล่านั้นได้

6.1.2 การปกครองในเมืองหลวงของอาณานิคม

เนื่องจากผู้บุกเบิกก่อตั้งอาณานิคมของสเปน ในระยะแรกๆคือกลุ่มนักบรรพชิตหรือ นักเผชิญโชคที่เรียกว่า"อาเดยันตาโดส" (adelantados) ซึ่งมักเป็นพวกชอบใช้ความรุนแรงและไม่เคารพกฎระเบียบ ทำให้กษัตริย์สเปนยากจะควบคุมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสเปนกับอาณานิคมมีระยะทางห่างไกลกันมาก และต้องใช้เวลาดินทางนานหลายเดือน ผู้ปกครองในระบบนี้ได้สิทธิในที่ดินและการนำคนเข้าไปตั้งถิ่นฐาน โดยแลกกับการแบ่งกำไร 1 ใน 5 ส่วนให้แก่ราชสำนักสเปน

เพื่อหาทางควบคุมพวกนักเผชิญโชคที่ปกครองอาณานิคมอยู่ ราชสำนักสเปนจึงได้จัดตั้งศาล"ออดีเอนซิอา"(Audiencia)ขึ้น โดยส่งคณะผู้พิพากษาจากสเปนเดินทางมาประจำในอาณานิคม ศาลออดีเอนซิอานี้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสิน พิจารณาคดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาล และเป็นผู้ประกาศใช้กฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ของกษัตริย์สเปน คำพิพากษาใด ๆ จากศาลแห่งนี้ถือว่าเป็นที่สุด ยกเว้นจะถูกขัดแย้งโดยกษัตริย์สเปนเท่านั้น นอกจากทำหน้าที่พิจารณาคดีความแล้ว ศาลออดีเอนซิอายังมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานอื่นอีกด้วย และในระยะต่อมาเมื่อมีการแต่งตั้งอุปราช(Viceroy) มาปกครองอาณานิคมแทนพวกนักเผชิญโชคแล้วถ้าหากเวลาใดตำแหน่งอุปราชนี้ว่างลงจะโดยเหตุใดก็ตาม เช่นอาจเป็นเพราะเสียชีวิต หรือถูกโยกย้ายถอดถอน ศาลจะเข้าทำหน้าที่ด้านการปกครองคือเข้ารับราชการในตำแหน่งอุปราชโดยอัตโนมัติ

อย่างไรก็ตาม ในระยะแรก ๆ นั้นเนื่องจากอำนาจและอิทธิพลของพวกนัก
เผชิญโชค หรืออาเด้นตาโดสยังมีมาก ศาลออดีนซิอาจึงไม่อาจใช้อำนาจบังคับตามกฎหมาย
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับตำแหน่งอุปราช(viceroy)นั้น คือผู้แทนต่างประเทศ
พระกรรมของกษัตริย์สเปน และมีฐานะไม่ต่างไปจากกษัตริย์ในอาณานิคม โดยมีวาระการ
ดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปีแต่ในทางปฏิบัติมักจะอยู่ยาวนานกว่านั้น อำนาจของอุปราชใน
อาณานิคมเป็นอำนาจด้านการปกครองโดยจะเป็นผู้แต่งตั้งข้าราชการตำแหน่งต่าง ๆ ใน
อาณานิคม รวมทั้งตำแหน่งทางศาสนาด้วย และถ้าหากตำแหน่งประธานศาลออดีนซิอา
ว่างลง อุปราชก็จะรักษาการในตำแหน่งนั้นตามกฎหมาย การที่อุปราชมีอำนาจเด็ดขาดใน
อาณานิคมเช่นนี้ กษัตริย์สเปนจึงต้องคัดเลือกผู้จะดำรงตำแหน่งนี้จากผู้มีความรู้ความ
สามารถที่จงรักภักดีเป็นสำคัญ นอกจากนี้กษัตริย์สเปนยังได้แต่งตั้ง"เรสิเดนซิอา"
(residencia)ซึ่งเป็นคณะผู้พิพากษา มาดูแลการปฏิบัติราชการของอุปราชโดยตรง และยังมีการ
ส่ง"ผู้ตรวจราชการของราชสำนัก"(Royal Visitador) เดินทางจากสเปนมาตรวจตราเป็นครั้ง
คราวอีกด้วย

6.1.3 การปกครองส่วนท้องถิ่นในอาณานิคม

ดินแดนที่อยู่ห่างจากเมืองหลวงของอาณานิคม จะมีผู้ปกครองในตำแหน่ง
ประธานเขต หรือเปรสิเดนซิอา(Presidencia) และตำแหน่งแคปตันเจเนอรัล(Captain
General)ซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งการบริหารที่รองลงไปจากตำแหน่งอุปราช นอกจากนั้นการ
ที่ตำแหน่งทั้ง 2 นี้เป็นตำแหน่งที่ขึ้นตรงได้บังคับบัญชาของกษัตริย์สเปนโดยตรง จึงไม่ต้อง
ปฏิบัติตามหรือรับคำสั่งจากอุปราช

ตำแหน่งบริหารที่รองลงไปจาก เปรสิเดนซิอา และ แคปตันเจเนอรัล ก็คือ
ตำแหน่ง อัลคาเดสมาโยเรส(alcades mayores)ซึ่งมีหน้าที่ปกครองท้องถิ่นที่อยู่ของชนผิว
ขาว ในเขตที่อยู่ห่างไกลจากเมืองหลวง โดยรับผิดชอบด้านการรักษาความสงบให้ความคุ้ม
ครองและจัดเก็บภาษีในท้องถิ่น นอกจากนี้ก็มีผู้ปกครองในตำแหน่งคอเรจิโดเรส
(Corregidores) ซึ่งมีหน้าที่ทำนองเดียวกัน แต่เป็นผู้ปกครองในถิ่นที่อยู่ของชนพื้นเมือง
และเนื่องจากความห่างไกลเมืองหลวงและการติดต่อที่ยากลำบาก ทำให้ผู้อยู่ในตำแหน่งนี้

มักใช้อิทธิพลแสวงหาผลประโยชน์ เช่น การทุจริตภานี และบังคับให้แรงงานคนพื้นเมืองอย่างทารุณ

ต่อมาในสมัยของกษัตริย์ชาร์ลที่ 3 สเปนได้ฟื้นฟูระบบการปกครองใหม่ โดยยกเลิกตำแหน่งคองเรจิโดเรส และอัลกาเดส มาโยเรส แล้วได้แบ่งดินแดนออกเป็น 12 เขตปกครองที่เรียกว่า "อินเทนเดนเซีย"(intendencia) แต่ละเขตมีเจ้าหน้าที่ในตำแหน่ง "อินเทนเดนเต"(intendente)ปกครองดูแล ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย ส่งเสริมการค้า จัดเก็บภานี และจัดตั้งกองกำลังขึ้นป้องกันตนเอง

6.1.4 ชนชั้นทางสังคม

ในอาณานิคมของสเปนที่ทวีปอเมริกา มีการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคมออกเป็น 5 ระดับคือ

-ชนชั้นสูงหรือ "เพนินซูลาเรส"(peninsulares) ซึ่งหมายถึงผู้ที่เกิดในคาบสมุทรไอบีเรีย (Iberia Peninsular) ซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศสเปน คนกลุ่มนี้จะมีสิทธิได้ดำรงตำแหน่งระดับสูงทั้งหมดในทุกหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานด้านการบริหาร การปกครอง การทหาร และฝ่ายศาสนา

-ชนชั้นกลาง หรือ "เครโอล"(creole) เป็นชาวสเปนที่เกิดในทวีปอเมริกา ซึ่งแม้จะเป็นชาวสเปนแท้ แต่ก็จะมีสิทธิดำรงตำแหน่งการงานเฉพาะตำแหน่งระดับกลาง ๆ ที่ไม่สำคัญนัก (ยกเว้นผู้สืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษที่มีชื่อเสียง) คนกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพทำการเกษตรและทำธุรกิจขนาดเล็ก หรือไม่ก็เป็นช่างฝีมือ

-ชนชั้นต่ำ หรือ "เมสติโซ"(mestizos) ประกอบด้วย พวกที่เป็นเลือดผสมทั้งระหว่างสเปนกับคนพื้นเมือง สเปนกับพวกผิวดำจากอัฟริกา และคนพื้นเมืองกับพวกผิวดำ

-คนพื้นเมือง มีทั้งส่วนที่ได้รับอารยธรรมของสเปน นับถือศาสนาคริสต์ และอาศัยอยู่ในเมืองอย่างคนที่เจริญแล้ว และพวกที่อยู่ในเขตห่างไกลความเจริญ ซึ่งยังดำรงชีวิตอยู่เหมือนยุคก่อนที่จะมีคนผิวขาวเข้ามาปกครอง

-ทาสผิวดำ เป็นพวกที่มีฐานะทางสังคมต่ำสุด

6.2 อาณานิคมของโปรตุเกส

กษัตริย์จอห์นที่ 3 แห่งโปรตุเกส ได้นำระบบที่เรียกว่า "แคปเตนซี" (captaincy) หรือเขตปกครองมาใช้ในการปกครองอาณานิคมในทวีปอเมริกา ซึ่งตามระบบนี้ กษัตริย์จะพระราชทานที่ดินเป็นสัมปทานให้แก่บุคคลหรือคณะบุคคล ที่เรียกว่า "โดนาตารีโอ" (Donatario) เมื่อได้รับพระราชทานที่ดินแล้ว บุคคลหรือคณะบุคคลเหล่านี้จะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปกครอง ดูแลรักษาความสงบ รวมทั้งชักชวนนักบุกเบิกให้เข้าไปทำมาหากินในที่ดินนั้น

ตราบจนถึงปี 1549 กษัตริย์โปรตุเกสได้พระราชทานที่ดินในอาณานิคมไปแบ่งได้เป็น 12 เขตปกครองหรือแคปเตนซี แต่มีเพียง 2 เขตเท่านั้นที่ประสบผลสำเร็จ โดยสาเหตุของความล้มเหลวที่สำคัญก็คือ ผู้ปกครอง(โดนาตารีโอ) ประสบความยากลำบากในการชักชวนให้ผู้บุกเบิกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในดินแดนที่ยังไม่มีความเจริญ และยังเสี่ยงต่ออันตรายมาก นอกจากนั้นผู้บุกเบิกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในระยะแรก ๆ ส่วนใหญ่ มักเป็นบุคคลที่ถูกศาลตัดสินลงโทษเนื่องจากกระทำความผิดรุนแรง หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อระบบการปกครองและสังคม เมื่อเดินทางมายังอาณานิคมจึงมักจะสร้างปัญหาขึ้นเสมอ นอกจากนั้นการที่แต่ละเขตปกครองต้องจัดหากองกำลังมาคุ้มครองตนเอง โดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลโปรตุเกส ก็ทำให้ยากที่จะป้องกันตนเองจากโจรสลัด ที่มักเข้ามาปล้นเมืองที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลอยู่เสมออีกด้วย

เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารอาณานิคมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในปี 1549 กษัตริย์โปรตุเกสจึงได้ลดอำนาจทางการปกครองของโดนาตารีโอลง และแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในตำแหน่ง Captain-General ขึ้นปกครองแทน พร้อมทั้งมอบกองกำลังจำนวนหนึ่งไว้เพื่อป้องกันอาณานิคมอีกด้วย นอกจากนี้ก็ได้ส่งคณะนักบวชคริสเตียนนิกายเยซูอิต เข้าไปกล่อมเกลาคิดใจของคนพื้นเมือง และคอยต่อต้านการจับคนพื้นเมืองไปเป็นทาสด้วย

ในช่วงระหว่างปี 1580-1640 แผ่นดินโปรตุเกสได้วางกษัตริย์ลง กษัตริย์ฟิลลิปส์ที่ 2 แห่งสเปนซึ่งมีพระมารดาเป็นราชวงศ์โปรตุเกส ได้อ้างการสืบเชื้อสายและสถาปนาพระองค์เองขึ้นเป็นกษัตริย์โปรตุเกสอีกแผ่นดินหนึ่ง ในช่วงนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ อีกในระบบการปกครองอาณานิคมในอเมริกา จนเมื่อโปรตุเกสมีกษัตริย์ของตนเองขึ้นปกครองอีกครั้ง จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองอาณานิคมในอเมริกาใหม่ ด้วยการตั้งตำแหน่งอุปราชหรือผู้สำเร็จราชการ(Viceroy)มาปกครองแทน Captain General นอกจากนั้นยังได้จัดตั้ง"สภาการค้าโพ้นทะเล"ขึ้นควบคุมกิจการค้าของอาณานิคมในอเมริกาทั้งหมดอีกด้วย

7. เศรษฐกิจในยุคอาณานิคม

7.1 เศรษฐกิจในอาณานิคมของสเปน

สเปนบริหารเศรษฐกิจของอาณานิคมตามแนวนโยบายพาณิชย์นิยม (mercantilism) โดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจจะถูกกำหนดโดยสภาหอการค้า ซึ่งมีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจด้านการค้าทุกอย่าง โดยมีสมาคมพ่อค้า(consulado)เป็นผู้ช่วยดูแล

ตามข้อกำหนดของสภาหอการค้า ซึ่งมีจุดประสงค์จะผูกขาดการค้ากับอาณานิคมอย่างเข้มงวด เรือสเปนทุกลำที่จะเดินทางไปยังทวีปอเมริกา จะต้องออกเรือจากเมืองท่าเซวิลล์ อันเป็นที่ตั้งของสภาหอการค้าเท่านั้น (ต่อมาเมื่อที่ตั้งของสภาฯเปลี่ยนไปอยู่เมืองคาดิซ จึงกำหนดให้เรือทุกลำต้องออกจากเมืองคาดิซ) และเพื่อป้องกันการลักลอบทำการค้า เรือเหล่านี้จะต้องไปจอดเทียบท่ายังท่าเรือในอาณานิคมเฉพาะที่กำหนดไว้ก่อนเพื่อการตรวจสอบ ซึ่งท่าเรือที่กำหนดนี้มี เพียง 4 แห่ง หลังจากนั้นจึงจะขนถ่ายสินค้าไปยังเมืองอื่น ๆ ได้

การผูกโจรสลัดชาติอังกฤษซึ่งบางส่วนหนุนหลังโดยกองทัพเรืออังกฤษที่เป็นปฏิปักษ์กับสเปน รุ้โจมตีปล้นสดมภ์เรือของสเปนอยู่เสมอ ทำให้สเปนต้องจัดการเดินเรือ

ในรูปของระบบกองเรือคุ้มกัน ซึ่งเรือสินค้าเดินทางไปและกลับพร้อมกันทีละจำนวนมาก ภายใต้ความคุ้มครองอย่างเข้มแข็งของกองทัพเรือสเปน การเดินทางไปยังทวีปอเมริกาจึงทำได้เพียงปีละ 2 ครั้งเท่านั้น

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสเปนในอาณานิคม ก็คือการทำเหมืองแร่ทองคำและเหมืองแร่เงิน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับการส่งเสริมอย่างมากจากรัฐบาลสเปน โดยที่ราชสำนักจัดเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าภาคหลวงเพียง 1 ใน 5 เท่านั้นซึ่งเป็นอัตราที่ค่อนข้างปรนมาก ศูนย์กลางการทำเหมืองที่ใหญ่ที่สุดคือเมือง Potosi ในเปรูเหนือ และอีก 3 เมืองในเม็กซิโกได้แก่ เมือง Zacatecas , Pachuca และ Guanajuato

เหมืองแร่เป็นพื้นฐานของความมั่งคั่งที่สำคัญที่สุด ทั้งของอาณานิคมและของสเปนเอง โดยประมาณว่ามีทองคำและเงินมูลค่ากว่า 6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ที่ผลิตจากเหมืองเหล่านี้ในยุคอาณานิคมส่วนรายได้หลักอย่างอื่นของรัฐบาลสเปนนอกจากเหมืองแร่ก็คือ ภาษีการค้า ภาษี ศุลกากร และบรรณาการที่เก็บจากคนพื้นเมือง นอกจากนี้รายได้จากการขายตำแหน่งบริหารให้ แก่คนชั้นสูงที่ปรารถนาจะไปปกครองดินแดนในอาณานิคม ก็เป็นรายได้ของรัฐบาลอีกทางหนึ่งด้วย

กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญรองลงไปก็คือ การทำการเกษตร ซึ่งชาวสเปนผู้ตั้งถิ่นฐานได้ปรับปรุงการเกษตรของชาวพื้นเมืองขึ้น และมีการนำัญญาพืช และพืชพันธุ์ต่าง ๆ จากยุโรปรวมทั้งองุ่น และผลไม้ต่าง ๆ มาปลูกในทวีปอเมริกาด้วย นอกจากนี้สเปนยังได้นำสัตว์เลี้ยงหลายประเภทเช่น ม้า วัว และแกะ ซึ่งไม่มีในทวีปอเมริกาเข้าไปเลี้ยงเพื่อการค้าเป็นจำนวนมาก เป็นพื้นฐานด้านปศุสัตว์ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในหลายเขต และในส่วนของพืชพื้นเมืองในอาณานิคมนั้นก็ได้มีการพัฒนาการผลิตเพื่อการค้างานเป็นตลาดส่งออกสำคัญของข้าวโพด ยาสูบ โกโก้ มะเขือเทศ และมันฝรั่ง ตลอดจนพืชสมุนไพรเช่นเปลือกไม้ที่ใช้ทำยาควินิน เป็นต้น

ในด้านของการประกอบการอุตสาหกรรมนั้น อุตสาหกรรมที่สำคัญในอาณานิคมก็คือ อุตสาหกรรมทอผ้า เฟอร์นิเจอร์ เครื่องหนัง ดินปืน สบู่ การต่อเรือ และการแปรรูปอาหาร เป็นต้น แรงงานชาวสเปนนั้นมีการรวมตัวตั้งเป็นสมาคมช่างฝีมือขึ้นดูแลผลประโยชน์ของตน แต่แรงงานที่เป็นคนพื้นเมืองถูกกดขี่ใช้แรงงานหนัก อุตสาหกรรมในอาณานิคมเหล่านี้มีการขยายตัวได้ไม่มากนัก เนื่องจากการขนส่งสินค้าที่ผลิตได้ไปยังเขตอื่น ๆ ทำได้ค่อนข้างยากลำบาก ด้วยการบรรทุกเกวียนที่เทียมวัวหรือล่อไปตามถนน ซึ่งบางครั้งก็ทอดผ่านไปตามภูเขา หรือไม่ก็ต้องใช้วิธีบรรทุกลงเรือหรือแพล่องไปตามแม่น้ำ

ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจสำคัญของอาณานิคม ทั้งการทำเหมืองแร่ และการทำการเกษตรขนาดใหญ่เพื่อการค้านั้น ต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้ปกครองชาวสเปน หาแรงงานโดยใช้ระบบ “รีปาดิเมียนโต” repartimiento อันเป็นระบบการบังคับใช้แรงงานจากคนพื้นเมืองที่เป็นชาย โดยจับแยกจากครอบครัวเพื่อมาบังคับใช้แรงงานอย่างไร้มนุษยธรรม งานที่ทำมีทั้งการทำเหมืองแร่ การทำการเกษตร และการสร้างถนนสร้างโบสถ์ ฯลฯ โดยแรงงานถูกใช้งานหนักจนแทบไม่มีเวลาพักผ่อน และได้รับอาหารอย่างจำกัด ทำให้ล้มตายลงเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานที่ถูกบังคับให้ต้องทำงานอยู่ในเหมือง ซึ่งเป็นหลุมขนาดเล็กลึกลงไปใต้ดิน

การบังคับใช้แรงงานอย่างทารุณทำให้ถูกโจมตีจากหลายฝ่ายในสเปน ดังนั้นในปี 1502 พระราชินีอิซาเบลลา จึงออกคำสั่งห้ามจับชาวพื้นเมืองมาบังคับใช้แรงงาน และเพื่อมิให้เกิดความขาดแคลนแรงงาน จึงได้ประกาศให้ใช้ระบบ “เอนโคเมียนดา” encomienda แทน โดยเชื่อว่าเป็นระบบที่ให้ความเป็นธรรมกับคนพื้นเมืองมากกว่าระบบเดิม

ระบบเอนโคเมียนดา (encomienda) นี้เป็นวิธีการจัดหาแรงงานมาใช้ตามแบบของระบบศักดินาซึ่งได้สิ้นสุดไปแล้วในยุโรป โดยที่กษัตริย์สเปนจะแต่งตั้งผู้มีความดีความชอบให้เป็น “เอนโคเมียนดาร์” (encomiendario) มีอำนาจควบคุมคนพื้นเมืองที่อยู่

ในเขตรับผิดชอบ แต่มีข้อกำหนดว่าจะบังคับให้ทำงานให้ได้ไม่เกินครั้งละ 20 วันติดต่อกัน แล้วจะเว้นระยะให้พักผ่อนเป็นเวลา 1 เดือน หลังจากนั้นจึงจะเกณฑ์ให้มาทำงานได้ใหม่ ส่วนสตรีและเด็กชายที่อายุต่ำกว่า 12 ปีจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน นอกจากนี้ ผู้ปกครองจะต้องให้ความคุ้มครองจากภัยอันตราย และดูแลให้การศึกษาตลอดจนอบรมทางศาสนาให้แก่คนได้บังคับบัญชาเหล่านี้ด้วย

อย่างไรก็ตามระบบ *encomienda* ใช้ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติเนื่องจากความห่างไกลระหว่างสเปนกับอาณานิคมทำให้ยากแก่การควบคุมดูแล สเปนจึงต้องการยุติการใช้ระบบนี้ด้วยการออกไม่กฎหมายแต่งตั้งผู้ใดให้เป็น *encomiendado* อีก ดังนั้นเมื่อผู้ที่มีตำแหน่งนี้อยู่ทะยอกกันเสียชีวิตลงโดยทายาทไม่อาจสืบทอดตำแหน่งได้ ระบบนี้ก็ค่อย ๆ สิ้นสุดลง ในขณะที่ระบบ *partimiento* นั้นได้มีการนำกลับมาใช้อีกเพราะเป็นหนทางที่จะทำให้มีแรงงาน สำหรับใช้สร้างความมั่งคั่งให้แก่สเปนได้ด้วยต้นทุนต่ำที่สุด นอกจากแรงงานคนพื้นเมืองแล้ว ก็ยังมีการนำแรงงานทาสผิวดำจากอัฟริกามาใช้แรงงานด้วย แต่เนื่องจากแรงงานทาสเหล่านี้มีราคาสูง ดังนั้นถ้าหากผู้ประกอบการชาวสเปนยังมีแรงงานคนพื้นเมืองให้บังคับใช้ได้อยู่ ก็จะนิยมใช้แรงงานพื้นเมืองเหล่านี้มากกว่า

7.2 เศรษฐกิจในอาณานิคมของโปรตุเกส

ในบราซิลซึ่งเป็นอาณานิคมของโปรตุเกสนั้น เนื่องจากผู้เดินทางมาบุกเบิกตั้งถิ่นฐานในช่วงแรก ไม่ประสบความสำเร็จในการแสวงหาแหล่งแร่โลหะมีค่าอันได้แก่ทองคำและเงิน ทำให้ต้องหันไปทำการเกษตรเป็นหลัก โดยมีแนวโน้มที่จะเน้นในการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญเพียงอย่างเดียว ซึ่งในเขตตะวันออกเฉียงเหนือนั้นมีการทำไร่อ้อยขนาดใหญ่เพื่อส่งโรงงานน้ำตาลเป็น อันมาก การทำการเกษตรขนาดใหญ่ลักษณะนี้จำเป็นต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องมีการจัดคณะสำรวจบุกเบิกเข้าไปเพื่อจับคนอินเดียนพื้นเมืองมาเป็นทาส โดยที่บางครั้งถึงกับรุกล้ำเข้าไปจับมาจากดินแดนของสเปน

เมื่อมีการค้นพบแหล่งแร่ทองคำที่ Minas Gerais ในปี 1678 ผู้ตั้งถิ่นฐานชาวโปรตุเกสจึงหันไปทำเหมืองทองคำแทน และเนื่องจากคนพื้นเมืองหลบหนีไปซ่อนตัวอยู่เขตป่าลึก จึงต้องซื้อแรงงานทาสสีดำจากอัฟริกามาเป็นแรงงานในการทำเหมืองเป็นส่วนใหญ่ ทาสสีดำเหล่านี้มีความรู้เรื่องการถลุงโลหะทำให้เป็นแรงงานที่เหมาะสมกับการทำเหมืองกว่าคนพื้นเมือง ซึ่งส่วนมากยังล้าหลังอยู่ในยุคหินใหม่และไม่รู้จักวิธีการนำโลหะมาใช้มาก่อน

เศรษฐกิจของอาณานิคมรุ่งเรืองยิ่งขึ้นอีก เมื่อมีการค้นพบและทำเหมืองเพชรขึ้นในปี 1728 และต่อมาก็ยังพบแหล่งทองคำในเขตลึกเข้าไปตอนในของทวีปที่ Goyas และ Mato Grosso ทำให้การตั้งถิ่นฐานขยายตามเข้าไปเรื่อย ๆ

ส่วนกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทอื่นนั้น ที่สำคัญก็คือการเลี้ยงวัวเป็นจำนวนมากในเขตหุบเขา Rio Sao Francisco บริเวณตอนกลางของบราซิล ซึ่งต่อมาก็ได้ค่อย ๆ ขยายออกไปยังเขตอื่นอีกด้วย

ในด้านของนโยบายเศรษฐกิจนั้น โปรตุเกสใช้นโยบายพาณิชย์นิยมเช่นเดียวกับสเปน โดยรัฐบาลโปรตุเกสใช้วิธีให้สัมปทานผูกขาดแก่กิจการของโปรตุเกสเท่านั้น เพื่อให้ทำธุรกิจประเภทต่าง ๆ ในอาณานิคม อย่างไรก็ตามโปรตุเกสไม่อาจควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การละเมิดกฎเกณฑ์และการลักลอบทำการค้าอย่างผิดกฎหมายจึงมีอยู่อย่างกว้างขวาง โดยที่ส่วนใหญ่ผู้นั้นเจ้าหน้าที่โปรตุเกสในอาณานิคมมีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วย